

INTERVIU CU NICOLAE BREBAN

Nu vreau să mai discut afirmațiile grosolane ale fostei mele prietene, Ileana Mălăncioiu, pe care am ajutat-o să publice, la începuturile ei, la „România literară”.

CULIȚĂ ION UȘURELU: *Domnule Breban, suntem în preajma sărbătorilor, de aceea vă urez MULȚI ANI și multe cărți!*

NICOLAE BREBAN: Mulțumesc, la fel, domnule profesor...

C.I.U: *Plecând de la “VOINȚĂ ȘI PUTERE”, unul din marile dumneavoastră romane, cum i-ați caracteriza pe cei care dețin astăzi puterea?*

N.B: Cei care dețin puterea ... Sunt aleșii noștri, prin vot universal. Trebuie respectați ca atare. Trebuie însă ca organismele de supraveghere, analiză și control să-și facă datoria: justiția, presa, partidele de opoziție, poliția, societatea civilă...

C.I.U: *Scriitorii, intelectualii în general, ar trebui să se implice în politică? De ce ați hotărât să intrați în Partidul Popular Creștin? Merită să luați din timpul creației?*

N.B: Am hotărât să mă apropiez de PNȚCD, în 2001, într-un moment de impas al acestei mișcări politice ardelenice cu mari merite în făurirea României Mari. Din motive ce nu le discut aici, partidul s-a spart, iar eu am rămas în continuare lângă fracțiunea Lupu, PPC, la rugămintea D-sale și a prietenilor ca și a celor peste douăzeci de organizații județene excluse de actuala conducere a PNȚCD. Dar nu am renunțat la speranța că această mișcare politică ardeleană să-și regăsească echilibrul și mesajul ei istoric. Din păcate, prestația ei în cadrul CD în cei patru ani de guvernare nu a fost cea pe care o aștepta uriașul val de entuziasm ce a dus la victoria ei în alegerile din 1996.

În vremuri “normale”, un creator este bine să se ferească de a activa direct în politică. Noi, azi, însă, nu trăim vremuri “normale”; cu toate acestea eu am stat deoparte de politică activă mai bine de un deceniu, scriind și publicând mai bine de o duzină de cărți. În viitor, cu excepția unor “asistențe” de felul celei descrise mai sus – ajutorul dat unei formații aflate în criză, de care mă leagă tradiții familiale și regionale!- îmi voi continua cariera de scriitor și constructor de reviste.

C.I.U: *Ca vicepreședinte al unui partid din opoziție, sunteți tratat cu deferență, indiferență sau chiar cu ostilitate?*

N.B: Ca unul din cei vreo patrusprezece vicepreședinți ai PPC sunt, în genere, tratat cu considerația pe care mi-o oferă statutul meu de scriitor român; cu excepția, în ultima vreme, a unor redactori ai prestigiosului ziar “Adevărul” ce vor, nu știu de ce, să-mi confecționeze o falsă imagine publică și politică.

C.I.U: *Într-o carte de interviuri, care o să apară la „Polirom”, doamna Ileana Mălăncioiu insistă pe dedicațiile pe care le-ați dat soților Ceaușescu, vă acuză pentru discursul din perioada respectivă la Congresul Scriitorilor, pentru ascensiunea dumneavoastră până la nivelul Comitetului Central al P.C.R. și pentru așa zisele lecții de morală pe care ați încercat să le dați, după 1989, lui Paul Goma. Cât este realitate și cât este fantezie în aceste afirmații?*

N.B: Dedicățiile ... Am dat șefului statului, Ceaușescu, două dedicații: una pe „**Animale bolnave**”, când credeam, împreună cu sute de mii de români, că acest leader va ameliora starea românilor și a României; a doua, pe romanul „**Bunavestire**”, la rugămintea secretarului c.c.,

Cornel Burtică, ce mi-a publicat romanul refuzat de două edituri bucureștene timp de trei ani! Romanul, ca și Burtică, au fost apoi brutal atacați în plenara c.c. (fapt unic după război): cartea scoasă din bibliotecă, iar Burtică exclus din partid! Nu vreau să mai discut afirmațiile grosolane ale fostei mele prietene, Ileana Mălăncioiu, pe care am ajutat-o să publice, la începuturile ei, la „România Literară”. Regret că se lasă, la rândul ei, manipulată de alții, frustrați, probabil, de propriile neîmpliniri.

C.I.U:*Există o „minima moralia” obligatorie la scriitori?*

N.B: Da, bineînțeles, dar ... aici trebuie judecat de la caz la caz! Nu are rost să-i cerem lui Eminescu sau Bacovia curajul lui Paul Goma, dar nici acestuia geniul celor doi! Fiecare artist adevărat își face deja datoria față de țară și de propria-i vocație dacă crează în libertate (interioară!) și dacă luptă pentru afirmarea propriei opere sau a colegilor de crez sau de generație.

C.I.U:*Are vreo importanță viața autorului, atunci când este comparată cu opera sa? Trebuie, oare, ca toți scriitorii să fie eroi ca Malraux, Antonie de Sant-Exupery sau Hemingway?*

N.B: Au existat cel puțin două tipuri de creator în secolul ce a trecut: cei citați de D-voastră, inși ce au iubit și aventura, în afara retragerii în cabinetul de lucru, în „turnul de fildeș”. Aventura umană dar și politică. Cazul lui Panait Istrati fiind concludent. Alții s-au mărginit la „turnul de fildeș”, precum Marcel Proust, Faulkner sau Th. Mann, figuri impresionante ce au produs opere absolute. Eu îi admir pe cei din urmă, în tinerețe îi iubeam pe primii!

C.I.U:*Asistăm în ultima vreme la campania de denigrare a multor scriitori. Printre cei blamați, mai ales în „Dilema”, se află și Eminescu. Cum calificați această situație? O revoltă a tinerilor sau o distrugere programată a pilonilor culturii românești?*

N.B: Denigrarea clasicilor ... Este un fenomen previzibil, mai mult sau mai puțin, după căderea unei societăți totalitare. E bine că unii, mai ales tineri, vor să „spună adevărul”! Adevărul lor, se înțelege! Le așteptam și cărțile și promitem că nu vom fi nici pe departe atât de aspri, de brutali, cum s-au comportat ei cu operele clasicilor noștri, cu numele marilor scriitori moderni (un Călinescu, un Preda) sau cu propriile noastre producții! E singura noastră revanșă.

C.I.U:*Apropo de această denigrare și acești denigratori foarte la modă în România: recent, tânărul critic Bogdan Alexandru Stănescu (în „Luceafărul”) afirmă că folosiți „rețete supra-exploatate” în „Voința de putere” și că per-sonajele din roman „l-au citit pe Breban”. Cristian Tudor Popescu (în „Adevărul”) pare să fie, ca de obicei, mai dur. Cele scrise de Ioana Mălăncioiu, de Bogdan Alexandru Stănescu, C.T. Popescu și de alții sunt cronici inofensive, denigrări, o verigă dintr-un complot sau adevăruri de care trebuie să țineți cont?*

N.B:În ce mă privește, eu și cărțile mele, mai ales „Bunavestire” sau „Don Juan”, suntem obișnuiți cu critici brutale și calomnii sau cvasi-calomnii în deceniile dictaturii! Ce „ni” se întâmplă în ultima vreme mă uimește, dar nu mă surprinde. De altfel, apropo de atacurile din „Adevărul”, am avut plăcuta surpriză de a descoperi câțiva prieteni în plus ce mi-au apărat cărțile și persoana, prin viu grai sau în presă! Le mulțumesc și constat încă o dată că nu am greșit întorcându-mă definitiv în țară! Nu regretam, vă asigur, chiar dacă nu mă apăra nimeni!... Dar așa, luptă pentru o nouă psihologie a artei și pentru noi criterii devine și mai pasionată! Regret, doar, eu și alții, limbajul suburban, mahalagismul de comportament, oportunismul uneori deșănțat ce se ascunde nu rareori sub „drapelul valorii sau al adevărului!”. Dar ... teribilismul unor tineri ce neagă, cu mai mult sau mai puțină inteligență, ce s-a făcut înaintea lor, nu e prea nou! Mai rară este atitudinea de respect pe care o avea tânărul Eminescu față de înaintași, dintre care, mulți, nu îi ajungeau la coapsa sa poetică, cum ne arată, de exemplu, „Epigonii”.

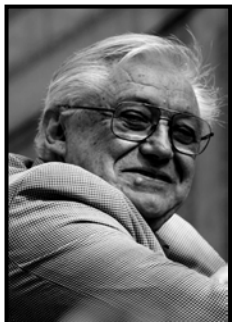
C.I.U:*Ce vă place și ce nu în funcțiile de director al unei reviste prestigioase, de vicepreședinte*

al Uniunii Scriitorilor și vicepreședinte al Partidului Popular Creștin? Vă convine să fiți vioara a doua într-o împrejurare sau alta?

N.B: Nu sunt atât de orgolios cum pare, vreau să spun că nu sunt vanitos mai mult decât un artist obișnuit ce are decenii de activitate profesională în urmă și un public cititor destul de larg și de variat. Destul de orgolios, totuși, să nu mă simt „incomod” și „umilit” chiar dacă ocup un fotoliu secund, să zicem, într-o altă zonă decât cea a vocației mele fundamentale. Și la Uniunea Scriitorilor și la partidul ardelenilor sunt mai degrabă, „în trecere”, oferindu-le asistența mea, timpul meu și prestigiul meu, cât îl am, trecând, ele, aceste organisme, printr-o perioadă de criză. Un scriitor adevărat, de vocație reală, profundă, trebuie uneori să se poarte ca un preot: „să asiste un corp în suferință!” Și pentru aceasta am ieșit din „sistemul nomenclurist comunist, în vara lui '71, deși renunțăm la privilegii importante, simțind că se pregătește o vreme aspră, barbară, și nu numai pentru cultură și știință, ci pentru întreaga suflare românească, dictatură personală în cadrul totalitarismului sistemului comunist. Nu prea am fost urmat atunci, ba „renunțarea” mea și riscul ce mi-l asumăm și care nu era în nici un fel previzibil! - demisia mea și întoarcerea din Occident erau premiere absolute în țările din estul Europei - au provocat ridicări din umeri, calomnii și intoxicații insistente ale aparatului securității! Dar... nu regret nimic: în acei ani lungi, fără venituri fixe, fără un domiciliu, izolat, ocolit de unii prieteni sau admiratori „din vremuri bune”, Dumnezeu scriitorilor (și al nebunilor, ar spune, poate, prietenul meu Fanus Neagu!) mi-a dăruit cele mai curate, mai îndrăznețe, mai originale romane! Îi mulțumesc, încă o dată, Lui și Timpului. Aspru dar nu nedrept!

C.I.U: *Domnule Nicolae Breban, vă mulțumesc pentru amabilitate și, în numele meu și al cititorilor „Salonului literar”, vă urez dumneavoastră și distinsei doamne Cristina Breban, SĂNĂTATE, FERICIRE și VIAȚĂ LUNGĂ!*

INTERVIU CU NICOLAE BREBAN

Prietenia este o vocație uriașă și, ca și în literatură, trebuie să ai geniu ca să o poți realiza...

CULIȚĂ IOAN UȘURELU:*Ne aflăm la București, într-un apartament plin de cărți, de prezența d-lui Nicolae Breban și a distinsei sale soții, d-na Cristina Breban. Privindu-l pe marele scriitor, mi se pare că am greșit anul nașterii. Acest bărbat cu mișcări sigure, cu statura impunătoare, cu privirea pătrunzătoare și blândă, care este atât de jovial dar și atât de dominator, are 70 de ani?*

D-le Nicolae Breban, vă rog să primiți felicitările mele și ale cititorilor revistei „Salonul literar” cu prilejul frumoasa-și aniversării! În același timp, v-aș întreba cum vă simțiți la 70 de ani?

NICOLAE BREBAN:*Vă mulțumesc pentru gândurile dumneavoastră și vă răspund că mă simt foarte bine la vârsta mea.*

C.I.U:*Casa dumneavoastră este un mini muzeu literar pentru că vedem fotografii de acum 30-40 de ani, în care sunt toți marii scriitori de astăzi. Vremurile au fost tulburi, oamenii s-au schimbat, dv., prin operă, v-ați înălțat, ați devenit membru al Academiei, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor etc. Latinul afirma convingător: Veroe amicitiae sempiternae sunt. Câți v-au mai rămas prieteni cu adevărat? Ce înseamnă pentru dumneavoastră prieten?*

N.B:*Prieten, pentru mine, este cel care rămâne credincios idealurilor sale din tinerețe, un idealist literar, cel care nu mă părăsește când mă lupt cu monștrii sociali. Prieten este acela care își aduce aminte de mine, de momentele în care eram eu însumi curat și idealist și care va rămâne solidar cu aceste momente. Prietenia este o vocație uriașă și, ca și în literatură, trebuie să ai geniu ca să o poți realiza.*

C.I.U:*Știm că dacă mâna și mintea nu-ți sunt conduse de un înger, nu există creație. Cât este har și cât este muncă într-o operă? Care este relația dintre dumneavoastră și Dumnezeu?*

N.B:*Mie, o spun cu tristețe, nu mi s-a dăruit revelația credinței. Credința, cea tradițională, pe care orice ins rațional, izbit de marasmul social din jur și de absurditatea istoriei, o pierde la începutul adolescenței. În ultimul deceniu am reușit să simt o ciudată nevoie de zeitate, mai bine zis de zei și pentru că nu am avut geniul absolut al lui Abraham, nici candoarea fantastică a lui Iacob, care, în deșert, culcat pe o piatră sub cap, a visat îngeri urcând și coborând pe o scară ce ducea la Cel Prea Înalt. Singurul dar al singurătății mele este o anumită nemulțumire față de viziunea raționalistă a omului, a lumii și a universului.*

C.I.U:*Ce înseamnă pentru un scriitor mediul în care a trăit, părinții și profesorii?*

N.B:*Pentru omul mediu normal, foarte mult. Pentru un scriitor, pentru marele scriitor, foarte puțin, pentru că el este capabil să refacă în activitatea sa ulterioară, complexă, toate marile lacune ale educației școlarești. Dar pedagogul, cum sunteți Dv., Domnule profesor Culiță Ioan Ușurelu, trebuie să se ocupe de omul mediu, de insul care aspiră la normalitate, deoarece pentru el școala, liceul formează unica șansă de a dobândi o viziune asupra omului integral, asupra culturii universale. Esența umanisticii se află aici.*

C.I.U:*Risc o întrebare, deși Valeriu Cristea ne-a avertizat că n-ar trebui pusă: Putem vorbi despre un dostoevskianism al operei dumneavoastră?*

N.B:*Da, mai ales în cazul romanului „Animale bolnave”.*

C.I.U:*Ce se întâmplă în viața literară de acolo, „de sus” , unde sunteți dumneavoastră? Este asemănătoare cu cea de la Focșani? Cu mențiunea că Focșaniul nu mai este „locul unde nu se întâmplă nimic”, ba chiar, cum citim prin ziare, avem parte de „minuni” politice și nu numai...*

N.B: Pe vremea lui M. Sadoveanu, probabil că în Fălticeni sau în Focșani nu se întâmpla nimic. Dar se întâmpla la Iași,

și, poate, la București. Azi nu se mai întâmplă nimic nici la București ci, așa cum cred unii literați ambițioși, la New York sau, poate, la Paris. După cum vedeți, centrul se îndepărtează tot mai mult de periferie, numai că eu, cu vreo 30 de ani în urmă, scriind romanul „Bunavestire” , am făcut elogiul „periferiei” și a Provinciei, pe care am scris-o cu majusculă. Ca și atunci, cred că în provincie se întâmplă totul, mai bine zis actele fundamentale. Restul se întâmplă la Paris sau la București.

C.I.U:*Uitându-ne în jur, observăm o unitate de nezdrunci-nat a mediocrității și a complicității. S-ar putea ca, în România, omul de cultură (în general) să nu mai fie la cheremul aranjamentelor, la cheremul „gaștelor și găștelor literare”, la mâna corupților și nemernicilor...?*

N.B:„Gașca literară” este o realitate a istoriei literare, ea nu trebuie subestimată. Dar, ca orice instrument, ea se poate transforma în contrariul ei: dintr-o grupare ideală poate deveni una funcțională, uitându-și frumoasele scopuri. Provincia literară este obsedată de grupările literare de la București, dar de vină nu sunt ele, în primul rând, ci un anume centralism cultural; totul se întâmplă la București, așa cum în Franța totul se întâmplă la Paris. Dar provincialii înșiși nu au încredere în geniile lor; există un mare poet, azi, în România, care trăiește la Cluj și se numește Ion Mureșan. De el au aflat 200 sau 500 de inși. Dacă trăia la București ar fi aflat de Ion Mureșan cel puțin 20 sau 30 de mii. Asta este toată diferența.

C.I.U:*Montaigne spunea că ar face orice ca să trăiască. Fie*

și în pielea unui vițel... Tot acest mare scriitor a sărutat cu voioșie bocancii papei, a mulțumit inchiziției că i-a căsăpît opera, a dezertat din fruntea orașului Bordeaux când a venit ciuma etc. Este oare o obișnuință, o necesitate sau doar o posibilitate ca scriitorul (ca om) să fie mai mereu inferior operei sale? Și când spun asta mă refer și la cunoscuți de-ai mei, care au renunțat la prieteni și la onoare pentru a ridica în slăvi și a lăuda inși compromiși, dar aflați vremelnice în fruntea unor instituții care sponsorizează vreo carte, vreo lansare...

N.B:A lega omul de operă este un instrument, astăzi, al oportuniștilor. Cultura română cultă e prea tânără și prea ambițioasă ca să-și permită luxul să facă nazuri la „compromisul etic” al genilor naționale. Faptul că Eminescu bea și era dezordonat, că Arghezi scria pentru bani sau că Nichita Stănescu a scris în tinerețe câteva poezii staliniste nu sunt dovezi, pentru un om cu mintea sănătoasă și un real patriot al culturii române, că aceste genii nu au slujit la modul cel mai înalt națiunea căreia i-au aparținut. Faptul că pictorul Velasquez l-a slujit 30 de ani pe regele Spaniei sau că Shakespeare a fost slugarnic cu lordul Southampton nu umbrește cu nimic exorbitanta lor creație artistică. Francois Villon și Jean Genet au fost chiar bandiți. Ei, și?

C.I.U:*Am citit mult despre opera și viața dumneavoastră, dar și despre alți mari scriitori în anumite cărți. Autorii acestor volume sunt niște tineri foarte studioși, foarte obiectivi și cu un real simț al descoperirii marilor valori. Credeți că tinerii sunt șansa literaturii și criticii românești?*

N.B: Tinerii, în viața națională ca și în literatură, sunt șansa absolută. Nu totdeauna însă: astăzi tinerii sunt puțin dezorientați. Nemaivând idealuri ca pașoptiștii, dezamăgiți

de istorie sau de adulți, fug în „țări mai calde”. În literatură, ei protestează, cum au făcut și alte generații, contra celor de dinaintea lor. Au, însă, după părerea mea, ghinion: înaintea lor se aflau, chiar și în dictatură, un Ștefan Bănuțescu, Marin Preda, Leonid Dimov, Virgil Mazilescu, Nichita Stănescu, T. Mazilu, Nicolae Manolescu, I. Negoițescu și alții, greu de depășit, uneori chiar greu de înțeles. Și atunci, feroarea negatoare seamănă suspect cu ambiția pur și simplu, pe care unii răutăcioși o numesc oportunism.

C.I.U:*Ce va urma după „Memoriile” dv.? Cum va evolua (involua) literatura secolului al XXI –lea?*

N.B.:„Memoriile” mele, cele trei volume, nu sunt decât un accident pitoresc în creația mea. Voi scrie roman până la sfârșit, pentru că pentru mine romanul este genul total, apt să susțină nu numai întreaga literatură, aflată, se pare, azi, în criză, într-o lume pragmatică, dar și propria mea existență, cu tot cortegiul ei de visuri, eșecuri, războaie, prietenii, iubiri neîmplinite, patimi ascunse și altele, numite în general destin. Ce este oare destinul? Se mai întrebă, oare, cineva?

C.I.U:*Acum, la 70 de ani, aveți să vă reproșați ceva cu privire la faptele dinainte de 1989 și după acest an?*

N.B.: Bineînțeles că îmi reproșez o grămadă de lucruri; uneori mai mult decât alții, alteori mai puțin. Adeseori sunt mai inventiv și mai necruțător decât detractorii mei; mă întristează doar mediocritatea lor, frustrările lor, ratările lor. Dacă aș fi un sfânt, aș rata împreună cu el! Dar nu sunt, sunt doar un meseriaș al scrisului, om care slujește harnic și cinstit literatura română și națiunea din mijlocul căreia s-a născut. E și asta o nebunie, cum ar zice, poate, prietenul meu Fănuș Neagu, moldovean de-al Dvs., dar ce ne-am face fără nebunie, fără adevărații nebuni sau fără idealuri, cum se spunea odată? Și fiindcă acest interviu este luat înaintea marilor sărbători, urez focșănenilor un An Nou fericit și credință în soarta literaturii române ce ne-a hrănit în frageda noastră tinerețe cetățenească și speranța într-o Românie mai bună. Să nu ne pierdem speranța, ar fi poate un păcat mai grav decât toate prin care trece România contemporană, nu scutită de rele și de noroc.